

„Ar gali Kolumbas gimti šiandien, kai žemės paviršiuje beveik nebeliko vietų, kur nebūtų įžengusi žmogaus koja, kai, rodos, nieko naujo atrasti, išrasti ar patirti jau nebegalima....“. Vedina tokių minčių vieną saulėtą vasario rytą apsilankiau Irenos ir Aido Gudaičių šeimoje. Į svečius įsiprašiau neatsitiktinai, o genama noro sužinoti, kas yra speleologija ir ja užsiimantys žmonės.

Neatrastas urvų pasaulis

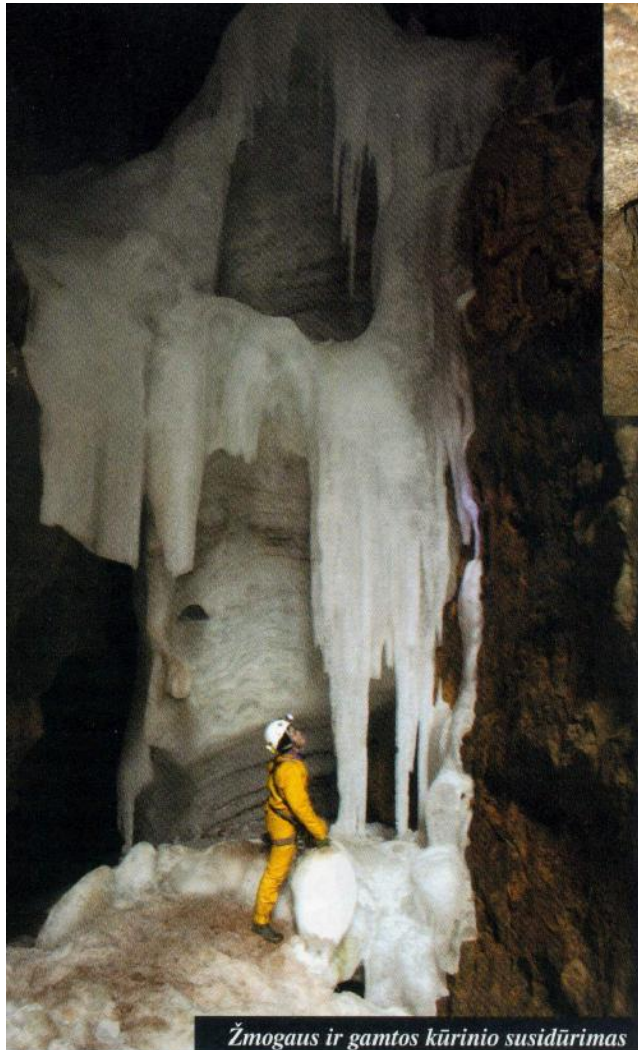
Aidą ir Ireną suvedė aistra speleologijai

Aido pažintis su speleologija nebuvo netikėta. Iš tiesų viskas vyko natūraliai. Tuomet dvylikos metų berniuką į ekspediciją po Rusijoje, Voroncovo urvų rajone, esančius urvus pasiėmė tėvas, Vytautas Gudaitis – vienas žymiausių Lietuvos speleologų. Tai buvo pirmoji tokio tipo Aido kelionė, beje ji liko ir viena

įsimintiniausių. Berniukui didžiausia išpūdi paliko ne tik patys urvai, bet ir juose patvinusi požeminė upė, netikėtai užplūdusi visą jų grupę. Pasak Aido, tai buvo jo, kaip speleologo, krikštas. Vėliau kiekvienais metais Aidas keliaudavo į panašias keliones kartu su tėvu. Sulaukus šešiolikos jo susidomėjimas urvais atslūgo. Ėmė vilioti Azijos šalis, į kurias vykdavo ne šiaip sau. Ten gaudydavo įvairius

roplius Kauno zoologijos sodui!

Baigęs mokyklą Aidas ėmė studijuoti biologiją. Čia, vėl atgimus aistrai urvams, kartu su tėvu įkūrė speleo sekciją, o Irena buvo viena pirmųjų ir, žinoma, ištikimiausiųjų mokinių. Pirmoji šios sekcijos speleo ekspedicija įvyko 1993 metais Kryme. Taigi Aidą ir Ireną suartino meilė ekstremaliems pojūčiams, atradimams ir speleologijai...

Žmogaus ir gamtos kūrinio susidūrimas

kartu su keletu bendraminčių Vilniuje įkūrė speleo klubą pavadinimu „Aenigma“ (*lot. mįslė*). Šio klubo iniciatyva ir vyksta treniruotės bei stengiamasi į kol kas negausias speleologų gretas privilioti naujų narių.

Treniruotės vyksta salėje: čia atliekami įvairūs jėgos ir išvermės pratimai. Daugiausia dėmesio, žinoma, skiriama virvei, nes ji urve yra pagrindinis speleologo įrankis, leidžiantis keliauti žemyn, aukštyn ar tolyn.

Labai svarbi treniruočių dalis, ypač naujokams, yra įvairios išvykos. Kartais tai tiesiog orientaciniai žygiai dieną ar naktį Lietuvos miškuose, o kartais – landžiojimas po fortus ar kitas ertmes. Žinoma, pradžioje naujokai yra pratinami prie negilių urvų (jų gylis – 200–400 metrų). Bet netgi lindimas į tokio gylio urvus gali užtrukti 12 ar net daugiau valandų (tai priklauso nuo urvo sudėtingumo). Tokios nedidelės treniruotės yra pasiruošimas rimtoms išvykoms į didelius, gilius urvus, kuriuose ekspedicija gali užtrukti savaitę ir daugiau.

Speleologas – žmogus, savo noru lendantis po žeme

„Daugelis mano, jog tai iš angliško žodžio „spell“ kilęs pavadinimas, tačiau tai tikrai nėra mokslas apie tariamą“, – juokiasi Irena. – Iš tiesų speleologija (arba urvotyra) – mokslas, tyrinėjantis požemines ertmes (urvus, olas, plyšius), kitaip, požeminė geografija. Tačiau speleologija vien mokslu neapsiriboja – speleologai užsiima ekstremaliu sportu, turizmu ar net kūryba po žeme. Speleologas – žmogus, savo noru lendantis po žeme. Lįsti po ja reikia ne tik drąsos, bet ir gero fizinio pasiruošimo: juk urve gali būti tamsu, baisu, sunku, gražu, šlapia, šalta, įdomu ir purvina...

Kam žmogui to reikia?

Speleologus be ekstremalių pojūčių dar traukia ir atradimo džiaugsmas. Mūsų žemėje jau daug kas atrasta. Norėdamas atrasti arba ištirti ką nors naują, turi arba nerti po vandeniu, arba skristi į kosmosą, arba lįsti po žeme. O po žeme terpė atradimams pasirodo gana didelė. Net giliausias pasaulyje urvas dar nėra atrastas! Visai nesvarbu, kad urve šlapia, klampu, drėgna, šalta – žmogui to reikia. Tokioje aplinkoje jis užmiršta visus rūpesčius, pamato savo vidinį grožį bei iš tiesų įvertina tai, ką paliko viršuje.

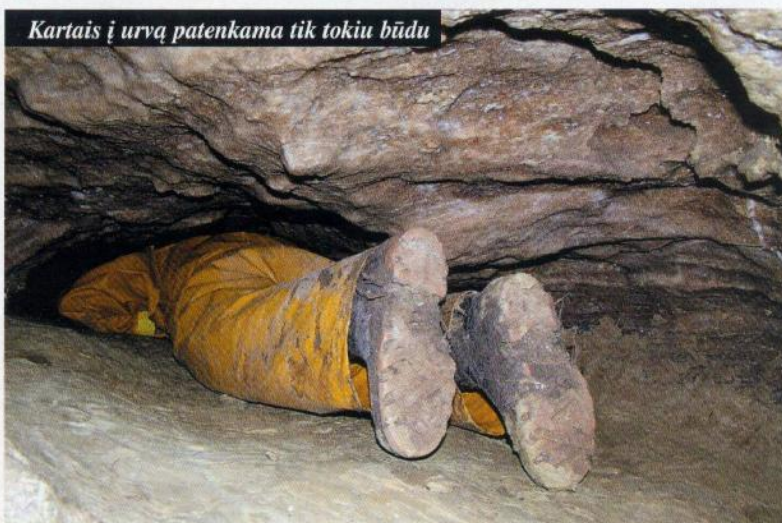
Treniruotės vyksta salėje

Speleologija Lietuvoje yra dar gana „jauna“ sritis, Lietuvoje atsiradusi 1970 metais. Prieš porą metų Aidas

Lendant į urvą labai svarbus šturmo planas

Taip, taip, jį ruošiant yra apgalvojamas kiekvienas komandos nario žingsnis: kur ir kelintą valandą urve jis bus, kada miegos, kada valgys ir kiek valgys. Beje, maisto daaviniai yra ruošiami iš anksto. Jie yra sudaromi taip, kad žmogus, būdamas urve, per parą gautų ne mažiau 3 000 kalorijų. Į daavinį įeina: šokolado plytelė, rūkytos dešros gabalėlis, įvairios užpilamos sriubos ir makaronai. Pasak Aido, su valgymu visuomet būna problemų. Kai kurie ekspedicijos dalyviai valgo nenoriai, o žmogui tokioje kelionėje reikia daug energijos, dėl to kartais tenka tiesiog maldauti suvalgyti visą daavinį.

Beje, šturmuojant urvą labai svarbi patikima komanda. Kiekvienas narys viską turi vykdyti tiksliai pagal

Kartais į urvą patenkama tik tokiu būdu

planą ir pasitikėti kitu komandos nariu. Visi turi neštis po nešulį (transportinį maišą), sveriantį 15–20 kilogramų. Nešuliuose gali būti virvės, laipiojimo amunicija, miegmaišiai, palapinės ar maisto daaviniai. Būna situacijų, kai 5–6 ekspedicijos dalyviai į kilometro gylį turi nutempi 50 nešulių, kurių bendras svoris siekia beveik toną. Toks darbas urvuose trunka 4–5 paras.

Moterys ir speleologija

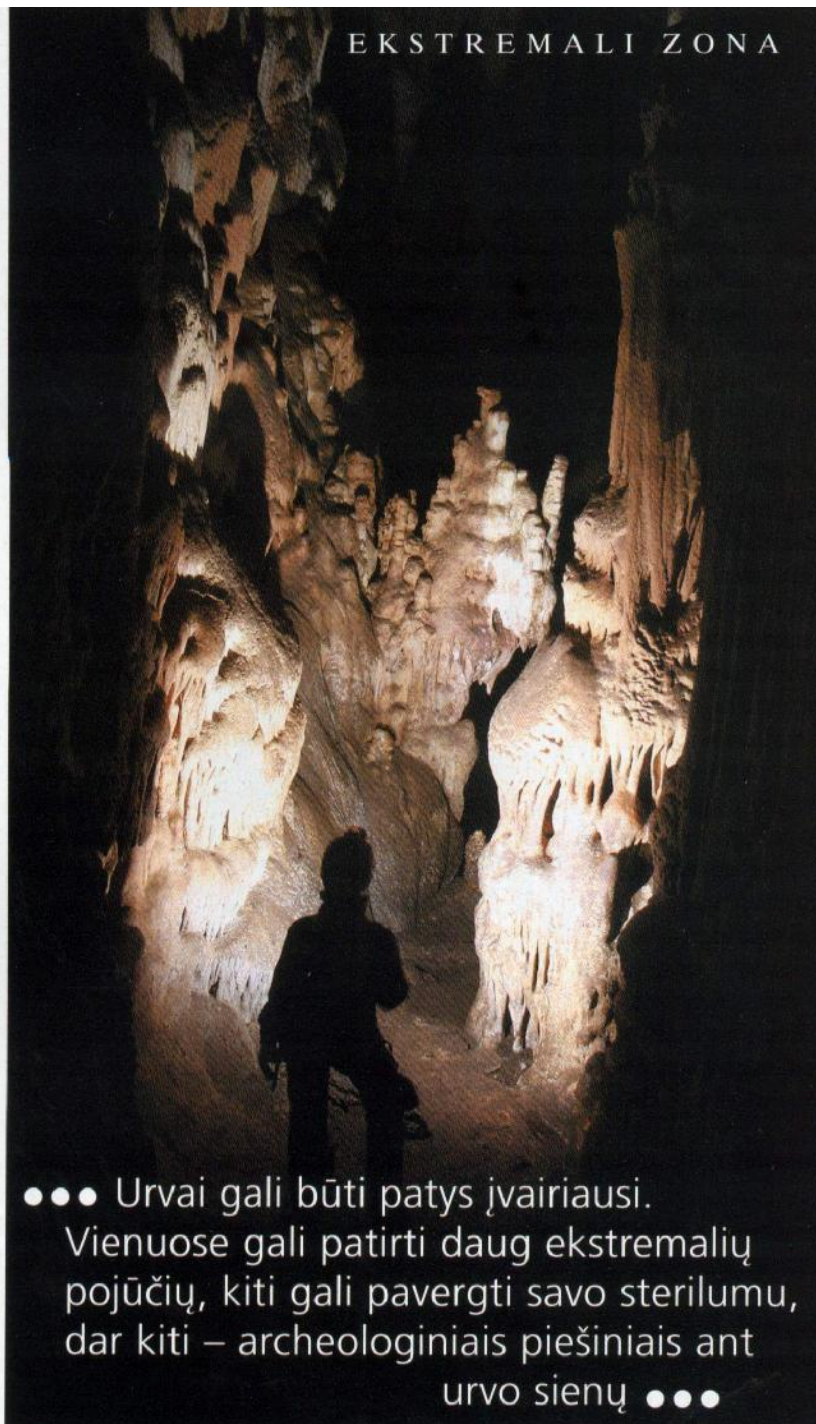
Taigi speleologija reikalauja gero fizinio ir psichologinio pasiruošimo bei stipraus loginio mąstymo. Atrodytų, tai ne moteriškas užsiėmimas, tačiau...

Gal dailesios lyties atstovių, rimtai užsiimančių šiuo sportu, yra nedaug, vos du trečdaliai visų speleologų, tačiau jos yra pilnateisės treniruotės ar kelionių narės. Tiesa, kai kurie sporto normatyvai joms būna mažesni, bet yra ir tokių moterų, kurios fiziškai būna pajėgesnės už vyrus. Pasak Irenos, dažniausiai šiuo dalyku susidomi studentės ar jaunos merginos. Kartais taip atsitinka dėl jas sudominusių stiprių speleologija užsiimančių vaikinių, o kartais išties dėl to, kad norisi kažko naujo ir nepatirto. Gaila, bet sukūrusios šeimas, jos vis rečiau prisijungia prie žygių, o ilgainiui ir visai apleidžia gretas, nes atiduoda save vaikams ir šeimai.

Vietovės, tinkančios speleologijai

Speleologija Lietuvoje atsirado pakankamai neseniai. Tiesa, tam įtakos turi ir Lietuvos reljefas, kuris nėra tinkamas rimtai užsiimti šia veikla.

Lietuvoje ekspedicijos arba mini treniruotės yra rengiamos Biržų ir Pasvalio rajonuose.

●●● Urvai gali būti patys įvairiausi. Vienuose gali patirti daug ekstremalių pojūčių, kiti gali pavergti savo sterilumu, dar kiti – archeologiniais piešiniais ant urvo sienų ●●●

Moteryų speleologų tarpe ne tiek jau daug, tačiau jos – pilnateisės komandos narės

Būna situacijų, kai 5–6 ekspedicijos dalyviai į kilometro gylį turi nutempi 50 nešulių

nuose, kuriuose gausu karstinių įgriūvų. Taip pat treniruotėms tinka ne tik urvai, bet ir olos, požeminės ertmės, fortai, todėl kartais treniruotės rengiamos Kauno fortuose. Tinka net ir vandens bokštai ar Kauno Panemunės tiltas!

Pasaulio landymo po urvus geografija, labiausiai apraizgiusi senąją Europos žemyną bei didžiąją dalį Rusijos, yra gana plati. Speleologijai labai tinka Lenkija, Prancūzija, Rusija, Krymas, Ukraina, Abchazija, Kroatija, Italija, Bulgarija, Turkija.

Reikėtų paminėti, jog vykstant į speleologinę ekspediciją apie tai būtina informuoti tarptautinės speleologijos sąjungos atstovus, kad jie žinotų, jog tam tikru metu, tam tikroje vietovėje yra vienos ar kitos šalies ekspedicija. Beje, visoms grupėms yra privalomi leidimai.

Vakarų Europos šalyse bei Lenkijoje leidimus landymui lietuviams gauti sudėtingiau, nes nėra labai glaudžių ir patikimų ryšių su tų šalių speleologų klubais.

Lietuvos speleologų klubus sieja glaudūs ryšiai su Rusijos bei buvusios Tarybų Sąjungos šalių klubais.

Čia turime užsitarnavę patikimą ir gerą vardą, todėl problemų gauti leidimus nėra. Dėl šios priežasties dauguma kelionių vyksta būtent Rusijoje, Kryme, Ukrainoje.

Urvai gali būti patys įvairiausi. Vienuose gali patirti daug ekstremalių pojūčių, kiti gali pavergti savo sterilumu, dar kiti – archeologiniais pėšiniais ant urvo sienų.

Teko patirti, ką reiškia visiška tamsa ir netgi netekti sąmonės

Aidui įsimintiniausia jau minėta pirmoji kelionė. Antra įsimintina kelionė buvo 2001 metais Lukina Jama urve, Kroatijoje. Šios kelionės tikslas buvo urvo dugne esantis ežeras. Deja, jo pasiekti nepavyko. Visa grupė jau buvo įveikusi 1 200 metrų gylį, urvo dugnas buvo vos už 150 metrų. Deja, visiems ekspedicijos dalyviams baigėsi šviesa ir teko grįžti į viršų taip ir nepasiekus išsvajotojo urvo dugne esančio sifono (vandeniui užlietus urvo dalies).

Taip pat neišdildomą įspūdį paliko kelionė į Kaukazo Aleko urvus 2004-aisiais. Tuomet įvyko dar vie-

nas susidūrimas su požemine upe. Šį kartą ji išsiliejo kaip krioklys. Aidui kartu su broliu Linu teko lipti į viršų pažiūrėti, ar neužverstas išėjimas iš urvo. Na o ketvirtoji įsimintiniausia kelionių sąrašė – kelionė į Abchazijos urvus. Iljuchino urvuose Aidas patyrė nelaimingą atsitikimą, kuomet leidžiantis virve, 300 m gilyje, jo neišlaikė virvę laikęs kablys. Aidas krito ir susitrenkęs galvą buvo netekęs sąmonės. Pirmoji mintis atgavus sąmonę: „Ar atsime nu dukrų ir žmonos vardus?“

Pasak Aido ir Irenos, kiekviena kelionė yra įsimintina, nes tai neatrastas urvų pasaulis, kuris žavi, vilioja ir baugina. Sako, kad kartą išbandžius, traukia vėl ir vėl...

Kiekvienas lindimas į urvus duoda kažką naujo ir nepatirto. Kas gali būti nuostabiau už gairių orą ar žvaigždėtą rugpjūčio dangų, žalią sodrią žolę ar baltą purų sniegą išlindus iš urvo. Irena ir Aidas tvirtina, jog pojūčiai išlindus iš urvo sustiprėja 3–4 kartus, tuomet oras atrodo daug grynesnis, žolė žalesnė, o žvaigždės ryškesnės.

Giedrė Sveikauskaitė

Asmeninio albumo ir V. Balkūno fotografijos

